

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«ԱԻԵՏԱՐԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐ»

(Բ. ՀԱՏՈՐ)

Հեղինակ՝ ՍԻՐՆ ԱՐԻՆՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Տպ. Պէյրուս, Տօնիկեան Տպարան, 1986)

Այս տարի շեղում մըն է որ կ'ընենք մեր ծրագրէն, և փոխանակ, նախընթաց տարիներու նման, «Սիոն» տարուան վերջին թիւի գրական բաժինը յատկացնելու գրագէտի մը, որուն ծննդեան կամ մահուան յօրեկանը (կամ կլորաթիւ «ամեակը») զուգադիպած ըլլար տուելու տարւոյն, կը ներկայացնենք այս անգամ դէմք մը, որ ի կենդանութեան է տակաւին (և արժանի է Յօրեկանի, այս տարի ութսունամեակն է իր ծննդեան), մէկը՝ Հայց. Եկեղեցւոյ երիցագոյն անդամներէն, որուն գրիչը վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին արտագրած է մէկ ու կէս տասնեակ հատորներ (կան անոնց մէջ Անգլերէններ ու թաղամանածոներ), շատերը աննշմար անցած մեր մամուլէն: Խնդրոյ առարկայ հոգեորականը կը կոչուի Սիոն Արքեպօ. Մանուկեան, անդամ Ս. Եկեղեցւոյ Ուխտին, երկար տարիներ զովելի արդիւնաւորութեամբ վարած նախ Հորաւային և ասպ. Հիւսիսային (Արևելեան Թիւ) Ամերիկայի Առաջնորդական պատասխանատու — չորս Նուիրապետական Աթոռներու գահակալներէն ետք կու գայ առաջին դժի վրայ Ամերիկահայոց Առաջնորդը) — միշտ սիրուած ու յարգուած իր հօտէն, ազգին ու Եկեղեցիին կեանքը յազոյզ հարցերուն մասին իր ունեցած ողջխօս՝ կեցուածքին, իր պաշտօնին հանդէպ՝ բարձր գիտակցութեան և իր հօտին նկատմամբ՝ անսակարկ նուիրումովութեանը համար: Սրբազանը, իմաստուն կարգադրութեամբ մը, իր կեանքի վերջին օրերը կ'անցնէ Մայր Հայրենիքի մէջ, Ս. Էջմիածնի խնկարոյր ու նուիրական կամարներուն ներքեւ, իրրեւ, կթէ չափազանցութիւն չէ ըսել, աջ բազուկը ազգիս Վեհափառ Հայրապետին:

Առիթը՝ զբաղելու այս պատուարժան հոգեորականի անձով ու գործով, վերջին իր գրքին հրատարակութիւնն է, Բ. Հատորը «Աւետարանի Պատգամներ», 100 էջնոց, զանազան առիթներով իր խօսած քարոզները բովանդակող ընդհանրապէս:

Սրբազանը քառորդ դար առաջ լայն ընծայած էր նոյնին Ա. Հատորը որ, պէտք է խոստովանիլ, աւելի օտուար ըլլալուն հետ, գերազանց է նաև որակով:

Գիրքը լեցնող 22 կարճ յօդուածները սրտէ սիրտ կամարուող խօսքեր են, գրուած պարզ ու անսեթեթեմ ոճով, որոնք կը բանան թաքուն ծալքերը Աւետարանի խօսքերուն և հաղորդական ու դիւրամաշելի կը դարձնեն տատուածային պատգամները հաւատացնողներուն:

Պէտք է ըսել թէ հեղինակը իր այս գործին մէջ տեղ-տեղ կը մօտենայ այն հոգեորականներուն, որոնք Եկեղեցւոյ սրբազան բեմը համալսարաններու կամ ակումբի ամպիոնին հետ կը շփոթեն, ազգայնաշունչ ճառերու վայր, ուրկէ դպրոցի մէջ մեր վաղուց սորված ազգային պատմութեան աժան դասերը կը հրամցուին մեզի: Դիւրին չէ միշտ և ոչ ալ պատշաճ ամէն պարագայի՝ հոգեորին ու ազգայինին շողապատումը՝ քարոզիչի բերնին մէջ: Կ'ու գայ տեղ մը, ուր ազգային շեշտը իր ստուերը կը նետէ Սուրբ Գրքէն ճառագայթող պայծառ լոյսին վրայ:

Վերջին տասնամեակներուն, կրօնական գրականութեան մեր անդաստանը մոմայացումի, ամլութեան ախտը վիճակ մը կը պարզէ: Որքան կ'աճի կարիքը հոգեոր գրականութեան՝ այնքան կը պակսին այդ ճիւղը մշակող գործերը: Սակայն նիւթապաշտութեան այս դարուն, կրօնական գրականութեան տեղունումը թուի գուցէ բնական երևոյթ շատերու կողմէ: Ահա թէ ինչու այդ կարիքը բաւարարել, այդ պակասը լրացնել փորձող ամէն ճիգ պէտք է արժեւորել մեծապէս: Սիոն Արքեպօսի զոյգ հատորները ունին իրենց տեղը մեր կրօնական գրականութեան տակաւին բայց մեծարժէք գրքերու կողքին: Ու ասիկա բարենիշ մը կ'ապահովէ ալեհեր Սրբազանին:

Գ. ԶԱՐՏԱՐ

«ԱՆՀԱՆԳՐՈՒԱՆ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ»

Հեղինակ՝ ԹՈՐԳՈՄ ՓՕՍԹԱՃԱՆԱՆ

(Լոս Անճելես, 1982, էջ՝ 241)

Դարձեալ չեղում մը՝ ներկայացնելու համար մեր գրասէր հասարակութեան հատոր մը — չէինք կրնար երեք ամիսներ սպասել — որ վերջին շրջանին արտասահմանի մէջ լոյս տեսած հայտառահատորներէն, չենք վարանիր ըսելու, ամենէն հետաքրքրականն ու միաժամանակ ամենէն թելադրականը, օգտակարը կը նկատենք։ Մէկ շունչով կարդացուող գիրք, արժանի՝ մօտիկը գրուելու վաճարամ Մովսէսի «Ամէն Տեղ Հայ Կայ» երկին։ Հեղինակը կը կոչուի Թորգոմ Փօսթաճեան, երբեմնի Միարան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Միարանութեան, որ ատենէ մը ի վեր իրեն կայք ընտրած է «Նոր աշխարհ» խառնարանին ամենէն հայաշատ նահանգը՝ Գալիֆոռնիա։

Ըսինք շահեկան, քանի որ գիրքը լեցնող 15 պատմուածքները (գրական արժէքի հարց չենք յարուցաներ։ Այդ նկատմամբ չէ որ կ'արժեւորուի հատորը), կառուցուած են միազայն բայց հաստատ խորքի մը վրայ։ Բոլորն ալ արտագաղթողներ են հայրենիքէն (մին միայն կուգայ Ռուսաստանէն), որոնք նիւթին ետեւէն իրենց խելայեղ վազքին մէջ պատրաստ են ընդոսանելու բարոյական ամէն սկզբունք ու սրբութիւն, հայեցի ամէն արժէք ու աւանդութիւն։ Եւ կամ, լաւագոյն պարագային, երկու տէրերու միաժամանակ ու հաւատարմօրէն ծառայելու եղկելի միաժամութեամբ օտար ու անծանօթ տիներ տի առնողներ։ Ու չ'ուշանար յուսախորութիւնը։ Հսկայ ու համայնակուլ խառնարանին մէջ որ Ամերիկա կամ Միացեալ Նահանգներ կը կոչուի կը քայքայուին ընտանեկան բայներ, կը պղծուին ու կը բռնաբարուին անփորձ ու գեղանի մանկամարդուէրներ, կը նահանջեն լեզու, բարք ու աւանդութիւն, ու բարեմիտ ու ինքնակամ պանդուխտ ի վերջոյ կը գիտակցի թէ իր տեղը չէ Նոր Աշխարհը և թէ իր ուժերէն վեր է հասանքն ի վեր թիւաբերել։ Զղջումը չ'ուշանար սակայն չ'օլտեր, ինչպէս չեն օգտեր դեղն ու

դարմանը, երբ մանրէները քամած են արդէն հիւանդը մահուան անկողին։

Յատկանշական է մանաւանդ «Հողորդագորութիւն» խորագրուած կտորը, ուր Պօլոս, ազնիւ ու անփորձ երիտասարդ մը, Հոլիվուտի դռններու մէջ, զոհ կ'երթայ քստմեղի ոճի իր մը, սիրային խորքի մը վրայ բեմադրուած։ Ու մօրը աղեկէղ խօսքերը անոր դադաղին դիմաց. «Ինչո՞ւ եկանք այստեղ»։

Իսկ Ռուսաստանէն Արեւմուտք եկած վիրաբոյժը՝ Նորայր Վիրահատան («Ապերջանիկ Բժիշկի մը Օրագիրը») իսկապէս որ կենսագրուած է յազիչ ու սրտապատառ տողերով։ Պատուական վիրաբոյժը, տեղական լեզուին ու պայմաններուն անգիտակ. որչառն մը անգործ ու անսուղութեան անդոհին մէջ մնալէ ետք, վերջապէս կը յաջողի գործի մտնել իրր . . . հիւանդանոցի անտես (գետին մաքրող)։ Ու իր արժանապատուութեան խոցէն ինչպէս մկաններու մաշումէն վաղաժամ կ'երթայ իր անդրերկրեայ նինջին։

Իսկապէս որ վերջին շրջանին, մեր պատմութեան ամենատխուր երեւոյթներէն մին կը հանդիսանայ արտագաղթը։ Երբ, մեր փոքր հայրենիքի սահմաններէն ներս մենք կարիքը ունինք, հայրենական անմահ բանաստեղծին բառերովը «բռնեցք ունիւն», մեր տարադնուած ու տարասփռ գաղութներուն Հայրենիքէն եկած տարբերով հոծացումը ճիշդ հակադիր նպատակին է որ կը ծառայէ։ Աւտարանի բառերով, նոր կարկանդակներ են անոնք, հին լաթերու վրայ նստուած։ Մտէն պոկուած ուտեր, ուշ կամ կանուխ հորնալու դատապարտուած։ Մայր երկրէն ներս մեր համախումբ ու մեծաթիւ ներկայութիւնն է միակ գրականը ազգային մեր ապագայ յոյսերու ծաղկումին։

Դառնալով գրքին, պէտք է ըսել թէ Փօսթաճեան ունի պատմելու հաճելի սճ ու հեզասոյ լեզու։ Կան ուղղագրական վրէպներ, ընդհանրապէս զի և էի։ Այսպէս, ունինք օսհաքքիւ, մոթիս, բագուն, ինչպէս նաև յարաւր փոխան յարաւրժի։ Ասոնցմով սակայն գրքին արժէքը նսեմացնել չէ որ կը փորձենք։

Գ. ՃԱՐՏԱՐ